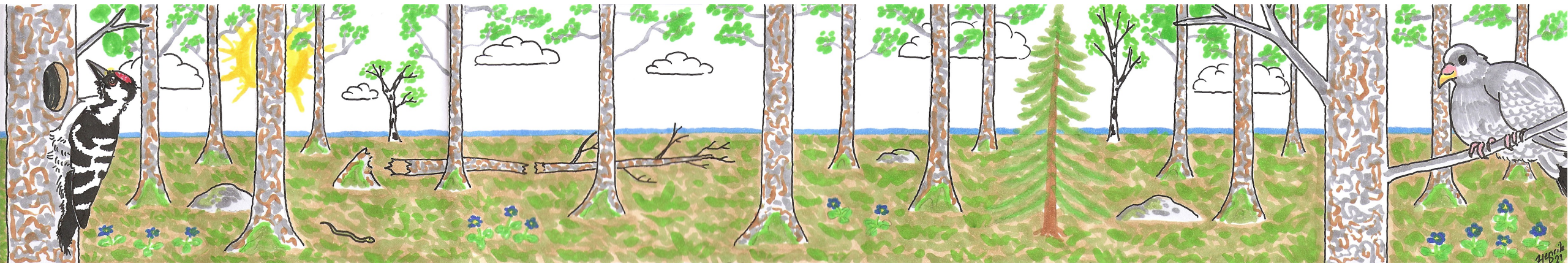

Skärgårdens superhjältar.
Miljötips för skärgårdens barn.

Saariston sankarit.
Ympäristövinkkejä saariston lapsille.

© Henrik Pulli, Otso Kortekangas 2021. E-bok / e-kirja

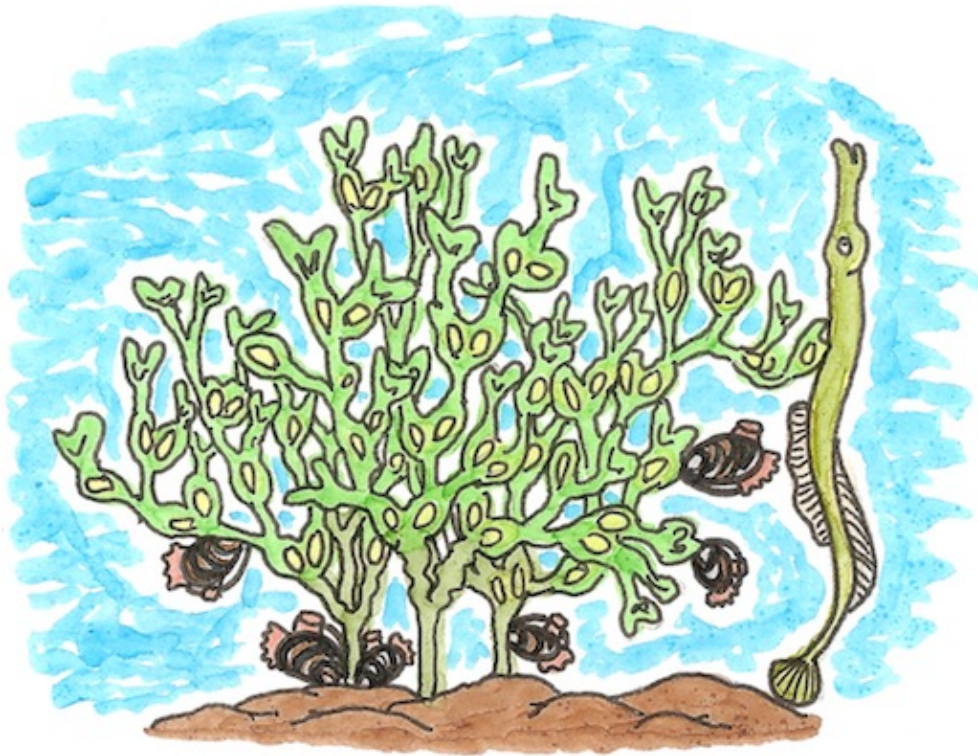
Denna lilla e-bok handlar om Östersjöns och skärgårdens natur. Stora delar av havet och skärgården mår dåligt på grund av oss människor. Men vi kan också hjälpa naturen att må bättre igen. Den här boken ger information och några tips på hur du kan hjälpa till med små och lite större val och gärningar.

Naturskyddsstiftelsen i Finland har stött författandet av denna bok genom ett stipendium ur Wärtsilä Abp:s fond.

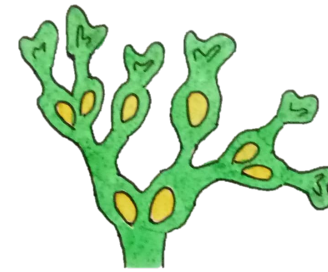
Tämä pieni e-kirjanen kertoo saariston ja Saaristomeren luonnosta. Saaristo ja meri voivat monin paikoin huonosti meidän ihmisten toiminnan takia. Teoillamme voimme saada luonnon voimaan taas paremmin. Tämän kirjan tiedon ja vinkkien avulla voit auttaa saariston luontoa pienillä ja vähän isommillakin teoilla ja valinnoilla.

Kirjan kirjoittamista ja kuvittamista on tukenut Suomen Luonnonsuojelun Säätiö ja apuraha myönnettiin Itämerirahaston kautta Wärtsilä Oyj:n nimikkoapurahana.

Blåstång är en mycket viktig art i Östersjön. Tångskogarna är en livsmiljö där många olika slags fiskar och andra vattendjur stortrivs. Under de senaste årtiondena har tångskogarna blivit allt färre då Östersjön blivit allt smutsigare. Där det fortfarande finns blåstång är vattnet oftast renare än i sådana områden där blåstången helt saknas.

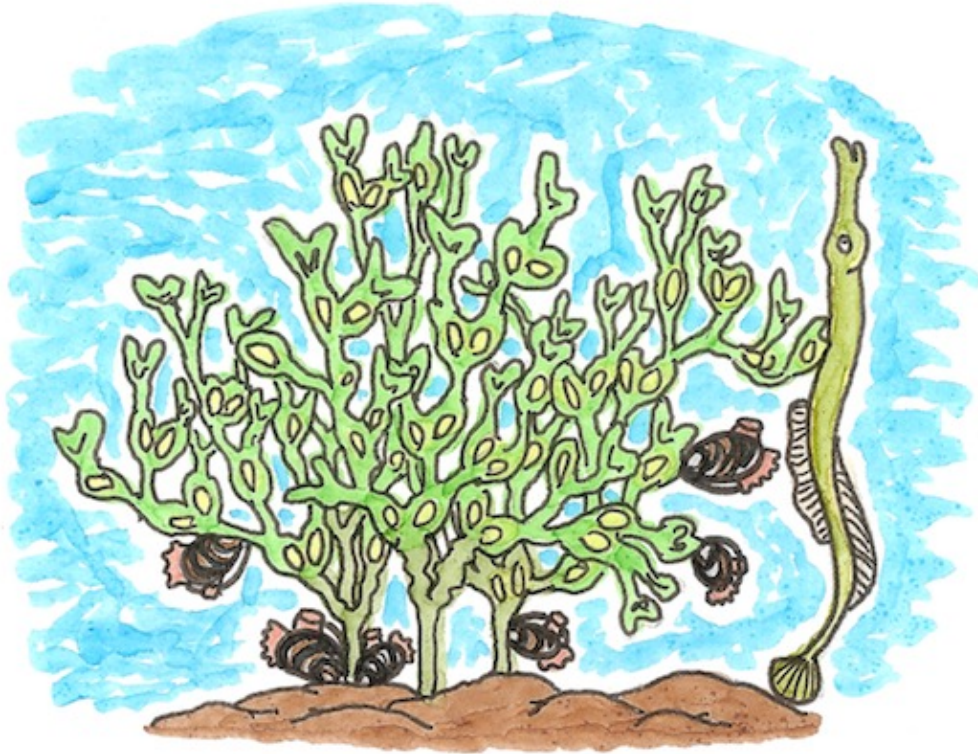

Tångsnällan älskar tångskogarna. Den hänger spikrak och svävar i undervattensströmmarna. Tångsnällan har ett viktigt budskap om de små blåmusslorna som fäst sig i tången: ”Visste du att blåmusslorna filtrerar havsvatten och äter av plankton, alltså pyttesmå organismer, som finns i vattnet. Samtidigt rensar musslorna vattnet från smuts.” Tångsnällan vill därför uppmuntra dig att ta efter blåmusslorna. Steg för steg kan vi tillsammans förbättra Östersjöns tillstånd.

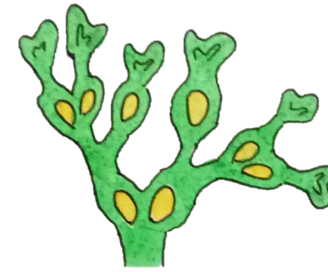

Tångsnällan har ytterligare en liten hemlighet att berätta: ”Vi tångsnällor är släkt med sjöhästar. Visst är vi fina?”

Rakkohauru eli rakkolevä on tärkeä laji Itämeressä. Rakkohaurun muodostamat metsät ovat elinympäristö, jossa monenlaiset kalat ja muut vesieläimet viihtyvät. Viime vuosikymmeninä rakkohauru on vähentynyt meren saastumisen takia. Siellä missä rakkohaurua vielä esiintyy, vesi on yleensä puhtaampaa kuin siellä missä rakkohaurua ei ole.

Särmäneula viihtyy rakkohaurumetsikössä. Se huljuttelee vesivirtojen mukana. Särpäneulalla on tärkeää sanottavaa rakkohauruun kiinnittyneistä sinisimpukoista: ”Sinisimpukat suodattavat lävitseen meren vettä ja käyttävät ruoakseen siinä olevaa planktonia, pienen pieniä eliöitä. Samalla sinisimpukka puhdistaa veden liasta ja epäpuhtauksista.” Särpäneula haluaakin kannustaa sinua ottamaan mallia sinisimpukoista. Askel askeleelta voimme parantaa meren tilaa yhdessä.

Särpäneulalla on vielä yksi pikku salaisuus kerrottavanaan: ”tiesitkös, että me särpäneulat olemme sukua merihevosille. Emmekö olekin kauniita?”.

Får och kor som betade på strandängar var en vanlig syn i skärgården förr. De betande djuren hindrade höet från att växa långt. På det sättet hjälpte de andra växter, så som orkidén Adam och Eva att få ljus och näring.

Har du en äng men inga får? Då kan du ordna ett sommartalko med dina föräldrar eller kompisar! Ni kan rensa bort hö och förändra ängen till ett paradys för blommor, fåglar och fjärilar.

Du behöver en kratta och en lie. Det är klokt att lämna användningen av lie till de vuxna. Krattan är däremot ett utmärkt verktyg också för barn. På våren kan du kratta bort sly, döda kvistar och löv. Då kan ängsblommorna växa bättre. När blommorna blommat ut är det bra att slå det långa gräset.

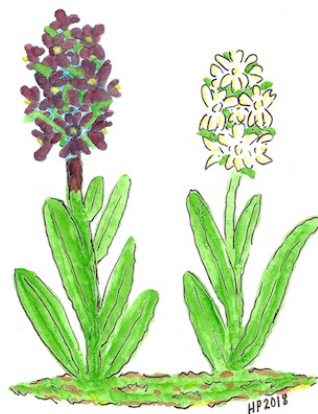

Glöm inte det viktigaste i talkoarbetet: packa med er en korg med saft, kex och smörgåsar. Det är härligt att ta en paus i det nyslagna gräset och njuta av sommaren och naturen.

Rantaniityt ja niillä laiduntavat lampaat ja lehmät olivat aikaisemmin tavallinen näky saaristossa. Pitämällä korkean heinän aisoissa laiduntavat eläimet autoivat harvinaisempien kasvien, kuten seljakämmekän elämää.

Onko sinulla niitty, mutta ei lampaita? Voit ehdottaa äidille, isälle tai kaverille mökkitalkoita umpeenkasvaneen niityn palauttamiseksi kukkien, lintujen ja perhosten paratiisiksi.

Tarvitset haravan ja viikatteen. Viikatteen käyttäminen on syytä jättää aikuisille, mutta harava on oiva työkalu myös nuoremmille. Keväällä voit haravoida niityn kasvillisuuden tukahduttavat lehdet ja risut pois. Kukkien kukittua kannattaa niittää pitkäksi kasvanut heinä.

Älä kuitenkaan unohda tärkeintä talkootyössä: pakkaa koriin mehua, keksiä ja voileipiä. Tauolla on mukava istahtaa juuri niitetulle nurmelle ja nauttia kesästä ja luonnosta.

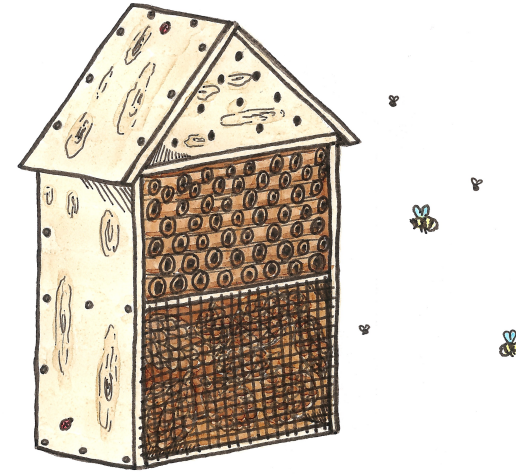
Att hålla ängsmarkerna öppna hjälper pollinatörer så som bin och humlor. Pollinatörer har haft det tufft under de senaste åren på grund av ett effektiviserat och ensidigt jordbruk och för att antalet ängar minskat.

En enkel och rolig lösning för att hjälpa småkrypen i din närmiljö är att bygga ett insektshotell. Allra enklast är det att fixa ett insektshotell med dessa instruktioner:

- Leta fram en gammal hylla, byrålåda eller bygg själv en liten hylla.
- Fyll hyllorna med kottar, bambustrån eller vedbitar som du borrar små hål i.
- Fäst ett tätt metallnät ovanpå hyllan.
- Häng upp ditt insektshotell på ett soligt ställe i trädgården. Så blir dina blommor och grönsaker också garanterat pollinerade!

Niittyjen pitäminen avoimina auttaa myös pölyttäjien kuten ampiaisia ja kimalaisia. Viime vuosina pölyttäjien määrä on romahtanut muun muassa tehostuneen maanviljelyn ja niittyjen metsittymisen takia.

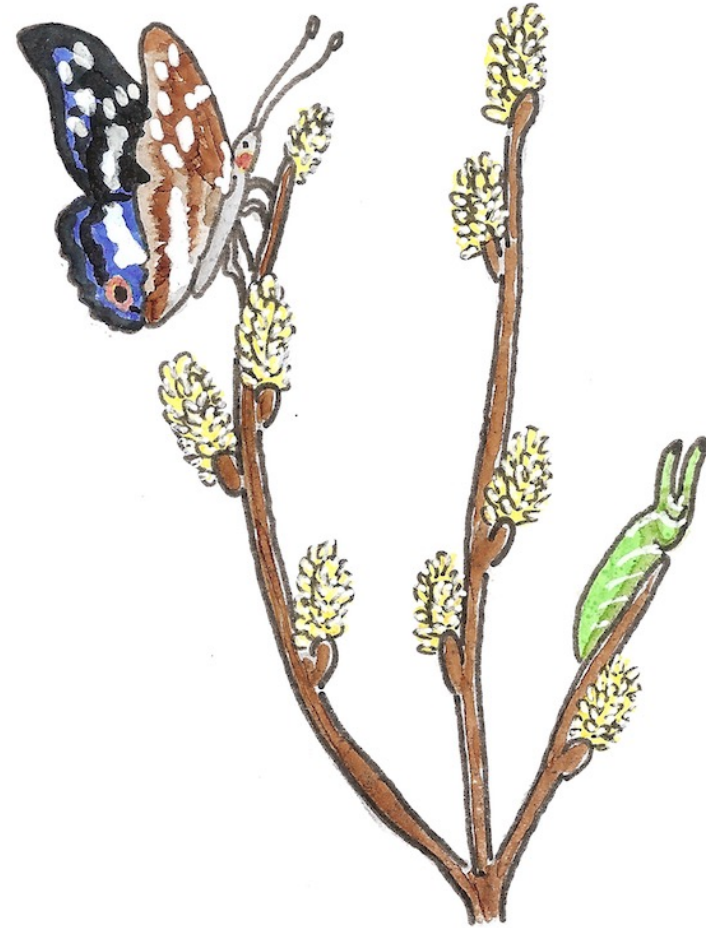
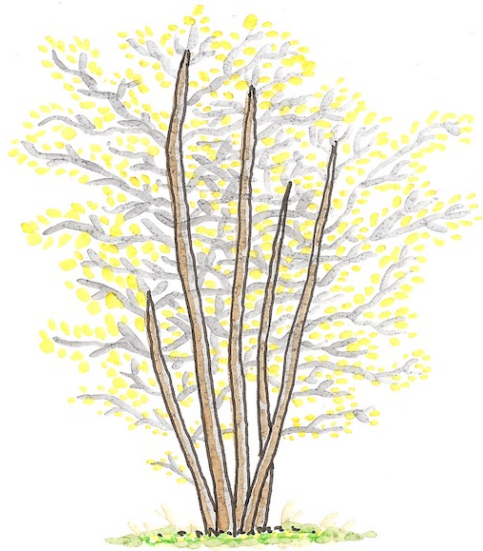

Eräs helppo ja hauska vinkki oman pihapiirin pöriäisten pelastamiseksi on hyönteishotellin rakentaminen. Yksinkertaisimmillaan homma hoituu seuraavien helppojen ohjeiden avulla:

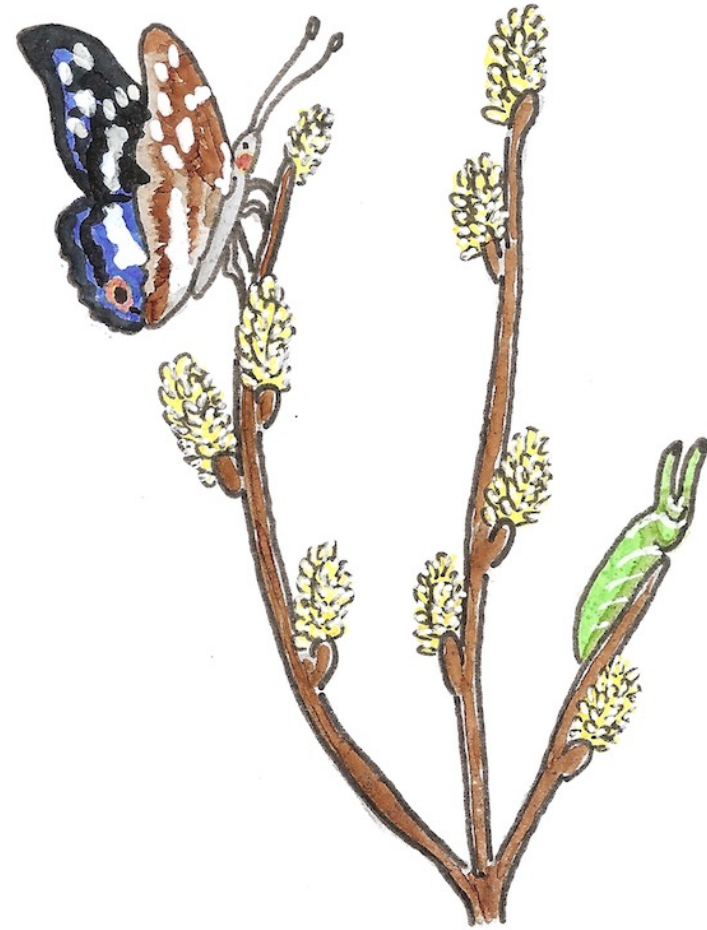
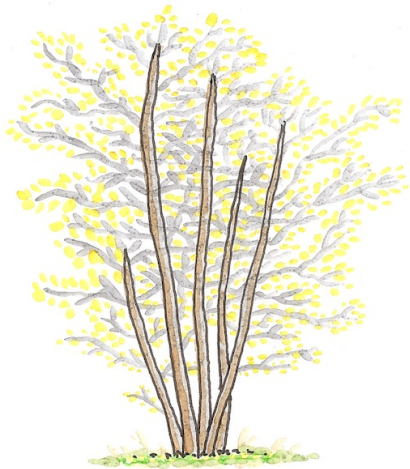
- Etsi vanha hyllykkö, pöytälaatikko tai rakenna itse pieni hyllykkö.
- Täytä hyllyt kävyillä, bamburuo'oilla ja puupalikoilla, johon on porattu pieniä reikiä
- Kiinnitä hyllyn päälle tiheäsilmainen metalliverkko
- Ripusta hyönteishotelli aurinkoiseen paikkaan lähelle kukka- ja kasvimaatasi. Näin saat kasveillesi samalla hyödyn pörisevistä pölyttäjistä!

Ett grått träd står vid skärgårdsåkern tidigt i april. Det är en sälg.

Många markägare vill bli av med dessa träd som de tycker är fula. Men skenet bedrar. I månads-skiftet april-maj slår sälgen ut med underbara gula blommor. Dessutom är sälgen en mycket viktig trädart för många fina fjärilar och andra insekter. I gamla sälgar kan de bo tusentals olika insektsarter. "Sälgen är bäst", säger sälgskimmerfjärilen: "Tänk efter två gånger innan du fäller en sälg."

Huhtikuun alussa saaristopellon reunassa kököttää mitäänsanomaton harmaa puu. Se on raita. Moni mökinomistaja hankkiutuu eroon näistä rumina pitämistään puista. Mutta raita onkin eräänlainen puiden ruma ankanpoikainen. Huhti-toukokuun vaihteessa se nimittäin räjähtää kukkimaan ihanan keväisin, kullankeltaisin kukin. Eikä siinä vielä kylliksi. Raita on myös valtavan tärkeä puu monille upeille perhosille ja hyönteisille, ja etenkin vanhoissa raitapuissa saattaa elää tuhansia hyönteislajeja. ”Raita rokkaa,” häiveperhonen heittää: ”Mieti kahdesti, ennen kuin kaadat raidan.”

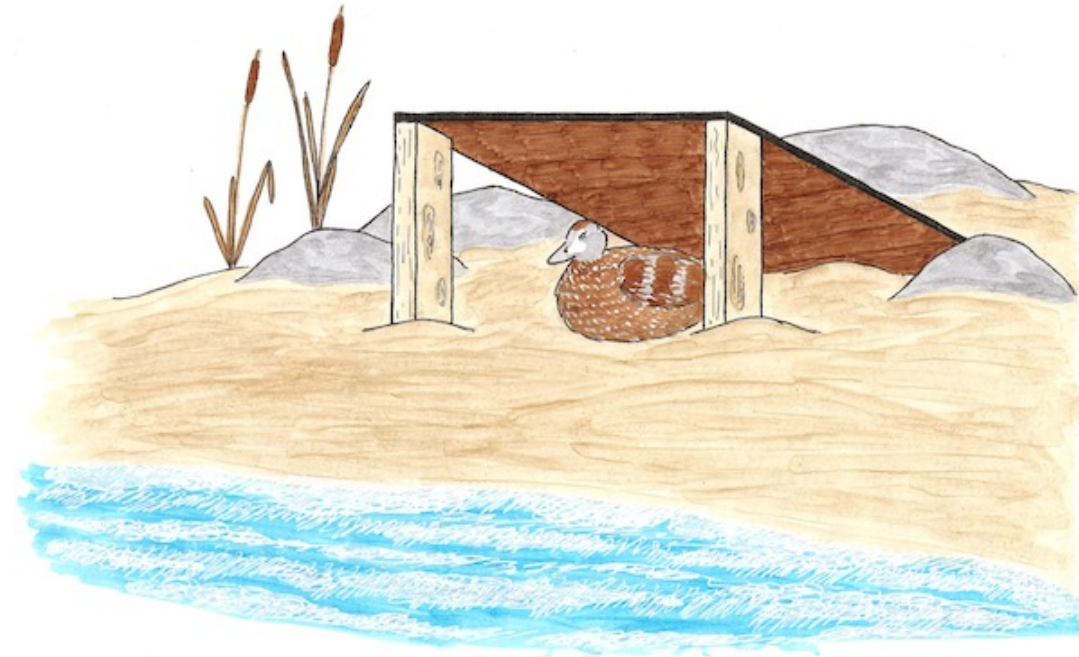

Ibland är naturskydd lite knepigt. Havsörnen försvann nästan helt ur Nordens natur för några årtionden sedan. Tack vare vinterfodring och andra skyddsåtgärder är havsörnen en vanlig syn i skärgården idag. Samtidigt har antalet ejdrar sjunkit. Ejdrarna häckar ofta på öppna trädlösa skär. Deras bon är lätta byten för havsörnen.

Några naturskyddsprojekt har experimenterat med att bygga små stugor eller vindskydd för ejdrar. ”Det skulle du själv kunna testa i ditt sommarparadis”, föreslår ejdern. ”Snickra ihop en stadig stuga av omålat virke. Ställ sedan stugan på en solig plats. Det är viktigt att ejdern har god utsikt och en flyktväg ut till havet. Har du tur så hittar en ejderhona, eller en åda som vi också kallas, din stuga. Nu blir set svårare för havsörnen att ta äggen och ungarna!”

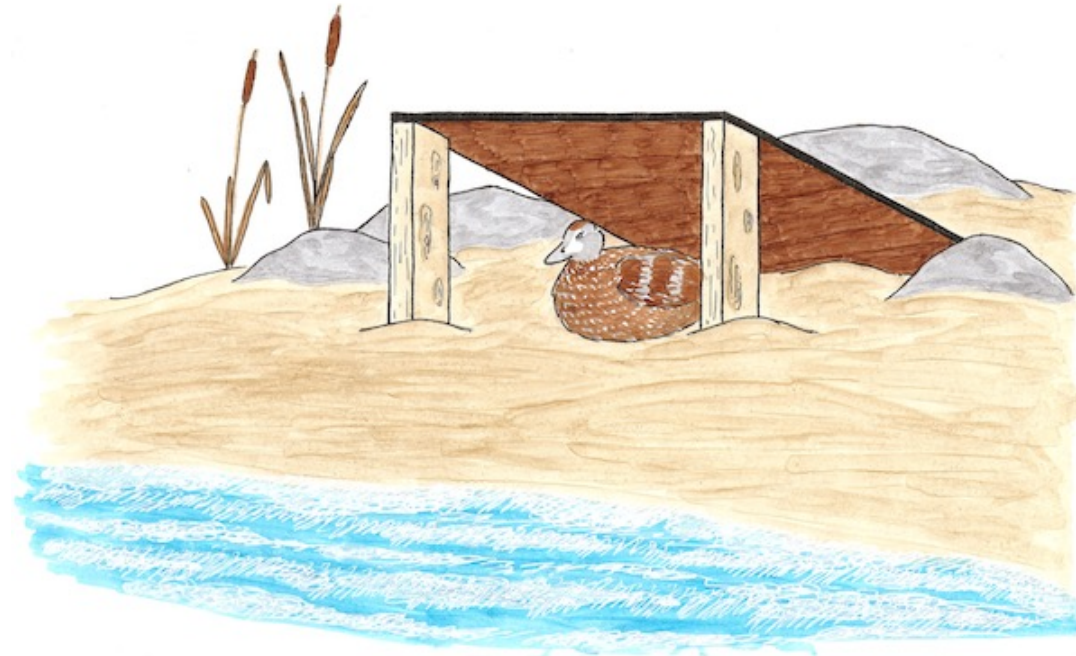

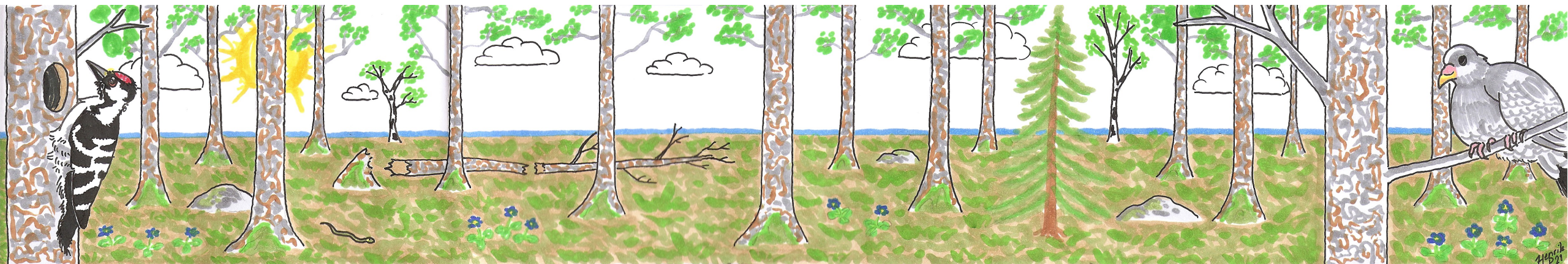

Toisinaan luonnonsuojelu on kinkkistä hommaa. Muutama vuosikymmen sitten merikotka oli hävitä Pohjolan luonnosta. Talviruokinnan ja muiden suojelutoimien ansiosta merikotka on nykyään yleinen näky saaristossa. Samalla haahkojen lukumäärä on kuitenkin vähentynyt. Haahkat pesivät avoimilla kallioluodoilla. Pesät ja poikaset ovat helppoja saaliita merikotkille.

Eri luonnonsuojeluprojekteissa on kokeiltu pienten pesimälaavujen rakentamista haahkoille. ”Voisit kokeilla sitä itsekin kesäparatiisissasi”, haahka ehdottaa. ”Nakuttele vaan maalamattomasta puutavarasta tukeva laavu, jonka laitat hyvään paikkaan, sellaiseen, johon aurinko lämmittää ja josta haahkaemolla on avoin näkymä ja pakoreitti merelle. Hyvässä lykyssä haahkanaaras löytää pesimälaavun ja poikaset säästyvät merikotkan hyökkäyksiltä!”

Östersjön och skärgårdsnaturen mår dåligt på många håll. Människan har orsakat stor skada och förstörelse. Men det behöver inte fortsätta på det sättet. På denna boks sidor har du fått läsa några exempel på hur människan och naturen kan leva sida vid sida och berika varandras liv. Häng med och bli även du en skärgårdens superhjälte!

Itämeri ja saaristoluonto voivat monin paikoin huonosti. Ihminen on teoillaan aiheuttanut paljon tuhoa ja harmia. Mutta ihmisen jättämä jälki voi olla myös paljon kauniimpi. Tämän kirjan sivuilla olet saanut tutustua muutamaa esimerkkiin siitä miten ihminen ja luonto voivat elää rauhassa rinnakkain. Ryhdy sinäkin saariston sankariksi ja tule mukaan pelastamaan Itämeri!

